

شبیه سازی در اینترنت

علی زاهدپور

اشاره

در خصوص موضوع (شبیه سازی) در سایت های عرب زبان، بررسی مفصلی انجام شد و جست و جو بر واژه (استنساخ) تمرکز یافت. در گزارش زیر مقالات الکترونیکی ای که از نظرگاه فقهی (شبیه سازی) را بررسی کرده اند، معرفی و چکیده آنها بیان شده است. شایان ذکر است که گزارش حاضر، نتیجه بررسی بیش از ۷۰۰ سایت است. برای دسترسی آسان پژوهشگران و علاقه مندان، نشانی سایت ها نیز در پایان هر قسمت یاد شده است.

۱. الاستنساخ البشري هل هو قادم؟، دکتر حسان شمسی پاشا.

نویسنده با بیان چگونگی شبیه سازی اولین گوساله، مراحل شبیه سازی و سپس چهار مورد از فواید و در ادامه خطرات شبیه سازی را ذکر کرده است. در خاتمه، دیدگاه های شرعی در این خصوص را به نقل از همایش برگزار شده در دار البیضاء مغرب بیان داشته است. این همایش از ۸ تا ۱۱ صفر ۱۴۱۸ ق. به دعوت (المنظمة الإسلامية للعلوم الطبية) کویت و با همکاری (مؤسسة الحسن الثاني للأبحاث العلمية و الطبية عن رمضان)، (ایسیسکو)، (مجمع الفقه الإسلامي) و (المكتب الإقليمي لمنظمة الصحة العالمية) ۲ برگزار شده بود.

نشانی:

<http://www.khayma.com/chamsipasha/Istinsakh.htm>

۲. الاستنساخ البشري فی رأی الإمام الشیرازی، صادق جعفر الحسن.

نویسنده می گوید که به تاریخ ۱۹۹۶/۴/۱۵ م در قم نزد مرحوم آیت الله سید محمد شیرازی رفته و سؤالاتی را مطرح کرده و پاسخ گرفته است. او ۲۷ سؤال در خصوص شبیه سازی و ۴۰ سؤال درباره مسائل پزشکی جنسی پرسیده که به همراه پاسخ آنها در نشانی زیر قابل دسترس است:

<http://www.annabaa.org/nbalaibrary/13.htm>

۳. تَرَف علمی أم ضرورة حیاتیه، الاستنساخ البشري فی آراء المشرّعين و الساسة والعلماء، علی حمید کنعان نویسنده به بررسی مفهوم و آثار شبیه سازی از نظر سیاسی و شرعی پرداخته است. وی معتقد است که اجماع بر حرمت آن وجود دارد. وی نظر مجمع البحوث الإسلامیه در الازهر مصر و نیز آیت الله صانعی را بدون ذکر مأخذ آورده است.

نشانی:

<http://www.itf.org.ir//Arabic/Altahirah/altahirah%20142/alestensakh.htm>

۴. استنساخ البشر علی مائدة الحوار، بی نام.

این نوشته که در مجله نور الإسلام، ش ۱، ربیع الاول ۱۴۱۸ق. به چاپ رسیده، در سایت رسمی جامعه الأزهر موجود است. عناوین این مقاله عبارت است از:

ماهیه الاستنساخ، إمكانية استنساخ البشر، الاستنساخ و أطفال الأنابيب، ۳ العالم الثالث حقل تجارب، محاذیر أخلاقیة، الاستنساخ والجريمة، رأی الدین، تطورات الهندسة الوراثية ۴ خلال نصف القرن، تشریعات و استفتاءات، توصیات الندوة.

در بخش اخیر مقاله، گزارشی از همایشی ارائه شده که در سندیکای پزشکان در مصر به سال ۱۴۱۸ق برگزار گشته است و مفتی مصر و رئیس اساقفه مصر در آن شرکت داشته اند.

نشانی:

<http://www.alazhar.org/arabic/magzine/issue1/estnsk.htm>

۵. نوشته ای مفصل با عنوان کلی نحو اجتهاد یضبط قضیه الاستنساخ، نوشته محمد سلیمان اشقر. ۵.

این نوشته در پنج بخش با عنوان زیر سامان یافته است:

الف) (موجز الدراسة): در این بخش خلاصه ای از مطالب مقاله آمده است؛

ب) (التعريف بظاهرة الاستنساخ و مداراتها): روش تکثیر سلولی گیاهان، حیوانات و انسان به تفصیل بیان شده است؛

ج) (صدی التقدم فی منجزات الوراثة فی الأوساط الدينية والأخلاقية): بررسی شبیه سازی از منظر عقیدتی و کلامی است؛

د) (دراسة النصوص الشرعية المرتبطة بقضية الاستنساخ البشري): نویسنده چهار دلیل مخالفان شبیه سازی را ذکر و نقد می کند. سپس به بیان مصالح و مفسد مترتب بر شبیه سازی می پردازد و در این خصوص چهار فایده و هفت زیان را برمی شمارد. وی استنساخ/شبیه سازی را به دو بخش تقسیم می کند: استنسات: شبیه سازی از سلول جنینی، و استنساد، شبیه سازی از سلول جسدی؛

ه) (الأحكام الشرعية للاستنساخ): در این بخش مؤلف نخست حکم تکلیفی استنسات و استنساد و سپس احکام وضعی استنساخ یعنی نسب (پدر و مادر)، مجازات، حضانت و نفقه، ولایت و میراث و دین را بررسی می کند.

این نوشته تاریخ ۲۰۰۱م را با خود دارد.

نشانی:

<http://www.islamonline.net/Arabic/contemporary/tech/2001/article18-1.shtm1>

<http://www.islamonline.net/Arabic/contemporary/tech/2001/article18-2.shtm1>

<http://www.islamonline.net/Arabic/contemporary/tech/2001/article18-3.shtm1>

<http://www.islamonline.net/Arabic/contemporary/tech/2001/article18-4.shtm1>

<http://www.islamonline.net/Arabic/contemporary/tech/2001/article18-5.shtm1>

۶. فقه الاستنساخ البشري، آیت الله سید محمد سعید حکیم.

نوشته ای است مفصل در بخش های زیر:

حكم الاستنساخ البشرى, صاحب الخَلْيَةِ ٦ والمستنسخ, التبعية الدينية, النسب, الحقوق الشرعية, الزواج والعلاقات الاجتماعية, ملكية الحيوان المستنسخ, دم الحيوان المشابه لدم الإنسان, استنساخ أعضاء الإنسان.

نشانی:

<http://www.alhakeem.com/arabic/fgh/estnsakh/index.htm>

٧. مصاحبه آیت الله سید محمدحسین فضل الله با (راديو اروپای یکپارچه) ٧ درباره شبیه سازی انسان که به تاریخ ٢٣ جمادى الاول ١٤٢٢هـ / ١٣/٨/٢٠٠١م انجام شده است. ایشان می گوید که شبیه سازی به خودی خود اشکالی ندارد و با مسئله خلقت هم منافاتی ندارد, ولی از آن جا که هر پدیده علمی محاسن و معایبی دارد, این مورد نیز باید دقیقاً بررسی شود که اگر معایب آن بیشتر است, از آن جلوگیری شود.

نشانی:

<http://arabic.bayynat.org.1b/nachatat/13-08-01.htm>

٨. مصاحبه دیگری از آیت الله سید محمد فضل الله با مجله (الحسناء).

نشانی:

<http://arabic.bayynat.org.1b/nachatat/HASNAA10-2001.htm>

٩. مشروعیة الاستنساخ فی المبادئ الشرعية والقانونية, دکتر لشهب أبوبکر.

وی نخست به تعریف شبیه سازی پرداخته و سپس تفاوت آن را با تلقیح مصنوعی بیان کرده است. آن گاه از انگیزه ها و اهداف شبیه سازی سخن گفته و سپس حکم فقهی آن را براساس گزارش همایش فقهی - طبی نهم برگزار شده در مغرب, بیان نموده است. در پایان هم نتیجه گیری کرده که تنها در صورت ضرورت و برای درمان جایز است.

نشانی:

<http://www.chihab.net/modules.php?name= News&file= article&sid=351>

گزارش کامل این همایش در دو آدرس زیر آمده است:

<http://www.islamset.com/arabic/abioethics/clone.htm1>

<http://www.fighacademy.org.sa/ndwar/13.htm>

۱۰. چهار استفتا در رد شبیه سازی از دکتر عبدالله الفقیه، ناظر مرکز فتوی در الشبكة الإسلامية

Islamicweb.net

نشانی:

<http://www.islamweb.net/ver2/Fatwa/FatwaCategory.php?>

Lang=A&CatId=926

۱۱. آیت الله سید علا الدین غریفی بحرینی.

ایشان در پاسخ به استفتایی در این خصوص، شبیه سازی در انسان را بنا بر احتیاط واجب و در حیوان، بنا بر احتیاط مستحب حرام دانسته است.

نشانی:

<http://www.ghoraifi-alnajaf.com/mag/modules/php?name= News>

&file=article&sid=10

۱۲. دیدگاه اسقف های ماساچوست.

در سایت زیر آمده است که اسقف های ایالت ماساچوست شبیه سازی بشری را ممنوع کرده اند:

<http://www.geocities.com/scf1/2000/2005anews/0307.htm>

۱۳. استفتاءات حول الاستنساخ.

شامل چند استفتا از آیت الله سید کاظم حائری در خصوص شبیه سازی بشری است.

نشانی:

<http://www.alhaeri.com/bohoth/esrensakh/estensakh.htm>

۱۴. چند استفتا از شیخ یوسف قرضاوی.

در این سایت به تاریخ ۳۰ دسامبر ۲۰۰۲م سؤالاتی در خصوص شبیه سازی شده و وی در پاسخ اجمالی خود به مخالفت با آن پرداخته و شبیه سازی را با تنوع در خلقت و زوجیت منافی دانسته و همچنین به پاره ای از سوءاستفاده ها از این پدیده اشاره کرده است.

نشانی:

http://www.qaradawi.net/site/topics/article.asp?cu_no=2&item_no=2883&version=1&template id=130&int id=17

همچنین نوشته ای دیگر از او با عنوان: (الاستنساخ البشری و تداعیاتہ) در سایت زیر آمده است:

جائز ۲۰٪ بشروط http://www.qaradawi.net/site/topics/article.asp?cu_no=2 &item_no=2940&version=1&template id=130 - ۲۰٪ فی ۲۰٪ عالم ۲۰٪ الحیوان ۲۰٪

۱۵. مقاله ای با عنوان حکم استنساخ النبات و الغرس فی الشریعة الإسلامیة، دکتر عبدالفتاح محمود ادريس. ۹

نویسنده نخست معنای لغوی (استنساخ) را بیان کرده و سپس به بررسی شرعی آن پرداخته است. وی معتقد است که اگر شبیه سازی به سود انسان باشد، اشکالی ندارد؛ چرا که آیات به تسخیر کون و کواکب برای انسان تصریح دارند. وی شبیه سازی حیوانات را هم جایز می داند، با تذکر این نکته که به سبب اهتمام شارع مقدس به حیوانات، نباید این کار به آنها زیانی برساند.

نشانی:

<http://jmuslim.naseej.com/Detail.asp?InNewsItemID=173241>

۱۶. دیدگاه سر اسقف سریانی های ارتدوکس سوریه.

نوشته ای از سر اسقف سریانی های ارتدوکس سوریه گریگوری یوحنا ابراهیم است. این نوشته متن سخنرانی وی در همایشی است که انجمن حقوقدانان حلب در (دار الکتب الوطنیه) شهر حلب به تاریخ ۲۰۰۴/۲/۱۶ برگزار کرده اند و از وی و شیخ دکتر محمود عکام برای ایراد سخنرانی در این همایش دعوت نموده اند. عنوان همایش چنین بوده است: (رأی الإسلام والمسیحیة فی قضایا علمیة طبیة معاصرة) (الاستنساخ، زرع الأعضاء، الإجهاض). یوحنا ابراهیم شبیه سازی را دخالت انسان در کار خلقت می داند که شأن خداست و از این رو، حرام است.

نشانی:

<http://www.alepposuryoye.com/doc/1/2.htm>

۱۷. الاستنساخ البشری و أخطاره الاجتماعیة والأخلاقیة، احمد محود ابوزید

نویسنده با بیان نظریات (مجمع البحوث الإسلامیة) و (المنظمة الإسلامیة للعلوم الطبیة) می گوید: (شبیه سازی حیوانات و گیاهان اشکالی ندارد، اما شبیه سازی انسانی حرام است). وی پیوند اعضا را هم بی اشکال می داند. نویسنده با سقط جنین در هر صورت و با هر شرایطی مخالف است.

نشانی:

http://www.arabicmagazine.com/last_issue_2.asp?order_issue_number=4382&num=4436

۱۸. مقاله ای با عنوان تأملات ایمانیة، قضیة الاستنساخ، دکتر حسین لبیدی مدیر بیمارستان و عضو شورای اعجاز علمی در مکه و قاهره.

مؤلف با استنباط از کلمه (جعل) در آیه شریفه: (ولقد خلقنا الإنسان من سلالة من طين ثم جعلناه نطفة في قرار مكين)، شبیه سازی انسانی را هم نوعی (جعل) دانسته و جایز شمرده است.

نشانی:

http://www.55a.net/firas/arabic/print_details.php?page=show_det&id=857

۱۹. الاستنساخ البشري بين الرفض والقبول، حسام تمام.

این مطلب به تاریخ ۲۰۰۱/۳/۱۰ نوشته شده است و گزارشی است از آنچه دکتر محمد رأفت عثمان استاد فقه تطبیقی دانشکده شریعت دانشگاه الازهر و عضو مجمع فقهای شریعت در آمریکا نوشته و به همایش (القانون و تطور علوم البيولوجيا) ارائه کرده است. وی می گوید: نمی توان شبیه سازی را به طور کلی رد کرد؛ زیرا شبیه سازی شش صورت دارد که چهار صورت آن قطعاً حرام و دو صورت آن متوقف فیه است و جز با تحقیق کافی نمی توان حکم به حرمت یا جواز آن داد.

نشانی:

<http://www.islamonline.net/Arabic/Science/2001/03/Article4.shtm1>

۲۰. البشرية مهتدة بالفناء، روزنامه (الوطن) مصر.

اثری است مفصل که نخست در روزنامه الوطن مصر به چاپ رسیده است. در این مقاله نخست رابطه شبیه سازی و فرقه رائلیسیم بیان شده و سپس موضوعاتی همچون: تاریخچه و مبانی علمی شبیه سازی، شبیه سازی از نظر علم، علما و سیاست و بالأخره سرنوشت کودکان شبیه سازی شده بررسی گشته است.

نشانی:

<http://www.egyptiangreens.com/docs/general/index.php?eh=newhit&subjectid=3606&subcategoryid=260&categoryid=36>

۲۱. الإخصاب الاصطناعي من منظور إسلامي، امحمد براده غزيول.

این نوشته مفصل در دو بخش است: بخش نخست باروری مصنوعی، اطفال آزمایشگاهی ۱۰ و مادر جایگزین ۱۱ را بررسی می کند. وی نظر عالمان دینی در خصوص زمان پیدایش حیات/روح را ذکر کرده است و با استناد به دو همایشی که در کویت به سال های ۱۹۸۳ و ۱۹۸۵ به ترتیب با عنوان (حول الإنجاب فی ضوء الإسلام) و (بداية الحياة الإنسانية و نهايتها فی المفهوم الإسلامی) برگزار شده، دیدگاه ها را در این خصوص به سه دسته تقسیم کرده است. سپس مسئله اطفال آزمایشگاهی و مادر جایگزین یا زن حامله به غیر فرزند خود را مطرح و نظریات موافقان و مخالفان باروری/تلقیح مصنوعی را آورده است. بخش دوم هم از مهندسی ژنتیک و شبیه سازی سخن می گوید.

نشانی:

<http://membres.1ycos.fr/berradarz/m3.htm>

۲۲. الحدود الشرعية والأخلاقية والإنسانية لبحوث الخلايا الجذعية المستخدمة في العلاج بالخلايا، دكتور بلحاج العربي بن احمد استاد دانشگاه ملک سعود عربستان.

عناوین این مقاله عبارت است از: عاصفة دينية و أخلاقية حول الخلايا الجذعية، الحدود واللامحدود في علوم الأحياء والبيولوجيا، التعريف بأبحاث الخلايا الجذعية في البيولوجيا الجزيئية، موقف التشريعات الدولية من بحوث الخلايا الجذعية، موقف الفقه الإسلامي من العلاج بالخلايا الجذعية، ضرورة ترشيد نقل تكنولوجيا العلوم الحيوية والبيولوجية.

نشانی:

http://www.islammemo.cc/KASHAF/one_news.asp?IDnews=461

۲۳. الهندسة الوراثية والاستنساخ البشري من منظور إسلامي, دكتور فتحي يكن لبناني.

نویسنده نخست شبیه سازی را تعریف کرده و سپس اهداف آن را آورده است. وی سه هدف زیر را برشمرده است: طبی, عقایدی و رسیدن به جاودانگی.

نشانی:

<http://www.attakwa.net/arch-dirasat/Archv-dirasat-kadayaM01.htm>

۲۴. فتاوی المجمع الفقهي الإسلامي درباره استفاده از سلول های بنیادی برای امور درمانی و تحقیقات علمی مشروع.

این فتوا در اجلاس هفدهم مرکز در مکه و از ۱۹ تا ۲۳ ۱۴۲۴ق/۱۳-۱۷ مطابق با دسامبر ۲۰۰۳م صادر شده است.

نشانی:

<http://www.themw1.com/Fatwa/default.aspx?d=1&cidi=152&1=AR&cid=12>

۲۵. فتاوی دکتر علی جمعه محمد مفتی دار الإفتاء المصری.

وی شبیه سازی بشر را رد می کند؛ اما شبیه سازی اعضا را برای درمان جایز می شمارد. این فتوا به تاریخ ۷/۱۲/۲۰۰۵ صادر شده است.

نشانی:

<http://www.dar-alifta.com/displayfatwa.aspx?id=4179>

۲۶. رؤية إسلامية لعلم الهندسة الوراثية و الاستنساخ البشري, دكتور عارف علي عارف.

نویسنده با ذکر اهمیت علم ژنتیک در قرن حاضر و ضرورت سمت و سوی اخلاقی و اسلامی یافتن این علم، از منافع و مضرات مهندسی ژنتیک و به طور خاص شبیه سازی انسان - که آن را حرام می داند - سخن می گوید.

وی از جمله مفاسد شبیه سازی انسان را تغییر در خلقت الهی، از بین بردن استقلال انسان و سرانجام آن را برهم زدن بنیان خانواده می داند.

این مقاله در شماره ۱۳ مجله اسلامیة المعرفة نیز چاپ شده است.

نشانی:

http://eiiit.org/article_read.asp?articleID=419&catID=256&adad=275

۱. سازمان اسلامی علوم پزشکی.

۲. دفتر منطقه ای سازمان بهداشت جهانی.

۳. کودکان آزمایشگاهی.

۴. مهندسی ژنتیک.

۵. وی از محققان در عرصه فقه پزشکی و از شاگردان (بن باز) و از مؤلفان الموسوعة الفقهية الكويتية است و کتاب المستصفی غزالی را نیز تصحیح کرده است.

نشانی:

<http://www.islamonline.net/Arabic/contemprary/tech/2001/article18-6.shrm1>

۶. سلول.

۷. إذاعة أوروبا الموحدة.

۸. استاد دانشگاه وهران الجزایر.

۹. استاد شرعیات در دانشگاه های الأزهر، امارات و دانشگاه آزاد آمریکایی.

١٠. أطفال الأنابيب.

١١. الأم البديل.